CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL NICHOLAS EMILIOU
prezentate la 24 februarie 2022 [1]

Cauza C-110/21 P

Universität Bremen
împotriva

Agenției Executive Europene pentru Cercetare (REA)

„Recurs – Articolul 19 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene – Reprezentarea reclamanților neprivilegiați în acțiunile directe – Legături între reprezentantul în justiție și partea reprezentată care aduc în mod vădit atingere capacității reprezentantului de a reprezenta acea parte în fața instanțelor Uniunii Europene – Reprezentare de către un profesor universitar – Profesor universitar la universitatea reclamantă care a fost implicat în chestiunea care face obiectul litigiului – Posibilitatea de a îndrepta o neregularitate care viciază reprezentarea în justiție – Dreptul de acces la o instanță – Limitări”

I. Introducere

1. Universität Bremen (denumită în continuare „Universitatea din Bremen”, Bremen, Germania) a solicitat Tribunalului anularea unei decizii prin care Agenția Executivă Europeană pentru Cercetare (denumită în continuare „REA”) a respins cererea sa de finanțare a unui proiect. Tribunalul a respins acțiunea sa ca inadmisibilă, întrucât a constatat că reprezentantul în justiție al acestei universități, un profesor la Universitatea din Bremen cu responsabilități specifice în ceea ce privește punerea în aplicare a proiectului în cauză, nu îndeplinea obligația de independență care revine reprezentanților în justiție ai reclamanților neprivilegiați [2].

2. În prezentul recurs, Universitatea din Bremen solicită anularea hotărârii Tribunalului, susținând că această instanță a săvârșit o eroare de drept prin aplicarea obligației de independență în cazul reprezentantului său în justiție și, în orice caz, prin faptul că nu a permis recurentei să desemneze un alt reprezentant.

3. Problema independenței reprezentanților în justiție în cadrul procedurilor desfășurate în fața Curții de Justiție sau a Tribunalului nu este nouă. Obligația de independență a fost elaborată în jurisprudența instanțelor Uniunii ca fiind aplicabilă *avocaților* care se prezintă în fața lor. În acest

[1] Limba originală: engleza.

[2] Ordonanța din 16 decembrie 2020, Universität Bremen/REA (T-660/19, nepublicată, EU:T:2020:633) (denumită în continuare „ordonanța atacată”).

context, Curtea de Justiție a precizat recent, în esență, că obligația de independență care revine avocatului presupune lipsa legăturilor cu partea reprezentată care *aduc în mod vădit atingere* capacității avocatului de a acționa servind în condiții optime interesele reclamantului [3].

4. În ordonanța atacată, Tribunalul a aplicat obligația de independență în cazul unui *profesor universitar*. Potrivit unei abordări restrictive, prezenta cauză privește problema dacă un profesor universitar poate să reprezinte universitatea sa în fața instanțelor Uniunii, mai precis în condițiile în care el a fost implicat în calitate de coordonator și de șef al proiectului științific pe care REA l-a respins. Dintr-o perspectivă mai largă, prezenta cauză invită Curtea să clarifice din nou constrângerile legate de reprezentarea în justiție obligatorie a reclamanților neprivilegiați în fața instanțelor Uniunii.

II. Cadrul juridic

5. Articolul 19 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene (denumit în continuare „Statutul”) prevede după cum urmează:

„Statele membre, precum și instituțiile Uniunii sunt reprezentate în fața Curții de Justiție de un agent numit pentru fiecare cauză; agentul poate fi asistat de un consilier sau de un avocat.

[…]

Celelalte părți trebuie să fie reprezentate de un avocat.

Numai un avocat autorizat să practice în fața unei instanțe a unui stat membru sau a unui alt stat parte la Acordul privind Spațiul Economic European poate reprezenta sau asista o parte în fața Curții.

[…]

În raporturile cu consilierii și avocații care se prezintă în fața ei, Curtea se bucură de competențele atribuite în mod normal curților și tribunalelor, în condiții care se stabilesc prin același regulament.

Profesorii universitari resortisanți ai statelor membre a căror legislație le recunoaște dreptul de a pleda se bucură în fața Curții de drepturile acordate avocaților prin prezentul articol.”

6. Potrivit articolului 21 al doilea paragraf din Statut, „[d]upă caz, cererea trebuie să fie însoțită de actul a cărui anulare este cerută sau, în situația menționată la articolul 265 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, de o probă scrisă a datei invitației de a acționa adresate unei instituții, în conformitate cu articolul menționat. În cazul în care aceste acte nu sunt anexate la cerere, grefierul cere părții în cauză să le prezinte într-un termen rezonabil, fără ca decăderea din drepturi să poată fi opusă părții în cazul în care actele sunt prezentate după expirarea termenului de introducere a acțiunii.”

7. În conformitate cu articolul 53 din Statut, „[p]rocedura în fața Tribunalului este reglementată de titlul III […]”. Acest titlu include articolul 19 din Statut.

[3] Hotărârea din 4 februarie 2020, Uniwersytet Wrocławski și Polonia/REA (C-515/17 P și C-561/17 P, EU:C:2020:73, punctul 64) (denumită în continuare „Hotărârea Uniwersytet Wrocławski”).

8. Articolul 51 din Regulamentul de procedură al Tribunalului privește „Obligația de reprezentare” și are următorul cuprins:

„(1) Părțile trebuie reprezentate de un agent sau un avocat în condițiile prevăzute la articolul 19 din Statut.

(2) Avocatul care reprezintă sau asistă o parte are obligația să depună la grefă un document care să certifice că are dreptul să își exercite profesia în fața unei instanțe a unui stat membru sau a unui alt stat parte la Acordul privind SEE.

(3) Atunci când partea pe care o reprezintă este o persoană juridică de drept privat, avocații au obligația să depună la grefă un mandat eliberat de aceasta din urmă.

(4) Dacă înscrisurile prevăzute la alineatele (2) și (3) nu sunt depuse, grefierul stabilește un termen rezonabil pentru ca partea vizată să le depună. În cazul în care, în termenul stabilit în acest scop, înscrisurile nu sunt depuse, Tribunalul decide dacă nerespectarea acestei formalități determină inadmisibilitatea cererii introductive sau a memoriului pentru neîndeplinirea condițiilor de formă.”

9. Secțiunea 2 din capitolul 1 din titlul III din Regulamentul de procedură al Tribunalului reglementează „Drepturile și obligațiile reprezentanților părților”. Această secțiune cuprinde articolele 52-56.

10. Articolul 55 din acest Regulament de procedură privește „Excluderea din procedură”. El prevede după cum urmează:

„(1) În cazul în care Tribunalul apreciază conduita unui agent, a unui consilier sau a unui avocat în fața Tribunalului, a președintelui, a unui judecător ori a grefierului ca fiind incompatibilă cu demnitatea Tribunalului sau cu exigențele unei bune administrări a justiției sau că agentul, consilierul ori avocatul în cauză uzează de drepturile pe care le are în virtutea funcției sale în alte scopuri decât acelea pentru care îi sunt recunoscute aceste drepturi, Tribunalul îl informează pe cel în cauză în legătură cu acest fapt. Tribunalul poate informa despre aceasta autoritățile competente în fața cărora persoana în cauză este ținută să răspundă. O copie a scrisorii adresate autorităților respective este transmisă persoanei în cauză.

(2) Pentru aceleași motive, Tribunalul poate oricând, prin ordonanță motivată, după ascultarea persoanei în cauză, să decidă să excludă din procedură un agent, un consilier sau un avocat. Această ordonanță este imediat executorie.

(3) În cazul în care un agent, un consilier sau un avocat este exclus din procedură, aceasta se suspendă până la expirarea termenului stabilit de către președinte în scopul de a permite părții interesate să desemneze un alt agent, consilier sau avocat.

(4) Deciziile luate în aplicarea prezentului articol pot fi revocate.”

11. Articolul 56 din Regulamentul de procedură al Tribunalului stabilește că secțiunea 2 din capitolul 1 din titlul III din acest regulament se aplică „în mod corespunzător profesorilor vizați la articolul 19 al șaptelea paragraf din Statut.”

III. Ordonanța atacată

12. La 25 septembrie 2019, Universitatea din Bremen a sesizat Tribunalul cu o acțiune prin care a solicitat anularea Deciziei Ares(2019) 4590599 a REA din 16 iulie 2019 de respingere a propunerii care a fost prezentată de această universitate ca răspuns la cererea de propuneri H2020-SC6-Governance-2019 (denumită în continuare „decizia atacată”).

13. REA a invocat o excepție de inadmisibilitate, afirmând în esență că reprezentantul în justiție al recurentei nu era un terț independent, dat fiind că era angajat ca profesor la Universitatea din Bremen. În opinia REA, a existat o lipsă clară de detașare față de litigiu, întrucât acel reprezentant a pregătit și a prezentat cererea de finanțare în discuție, urma să coordoneze și să conducă proiectul respectiv și, totodată, urma să i se încredințeze sarcini esențiale în acest context.

14. Universitatea din Bremen a susținut că reprezentantul său nu avea niciun interes economic personal în cauză, iar între el și universitate nu exista o formă de subordonare. Recurenta a explicat totodată că reprezentarea juridică asumată de reprezentantul său a fost efectuată de acesta din urmă ca activitate auxiliară. În plus, potrivit Universității din Bremen, nimic nu sugera că legătura dintre universitate și reprezentantul său a adus în mod vădit atingere capacității acestuia din urmă de a o reprezenta. Faptul că reprezentantul era coordonatorul proiectului în cauză indica pur și simplu că el avea același interes științific în proiect ca recurenta. Universitatea din Bremen susține că, chiar dacă reprezentantul său nu ar fi autorizat să o reprezinte, constatarea inadmisibilității acțiunii sale ca o consecință directă era incompatibilă cu articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).

15. În temeiul articolului 126 din Regulamentul său de procedură, Tribunalul a admis excepția de inadmisibilitate invocată de REA și a respins acțiunea ca fiind în mod vădit inadmisibilă ca urmare a încălcării articolului 19 al treilea și al patrulea paragraf din Statut, precum și a articolului 51 alineatul (1) din Regulamentul său de procedură. Tribunalul a obligat totodată Universitatea din Bremen să suporte propriile cheltuieli de judecată, precum și pe cele efectuate de REA.

16. În ordonanța atacată, Tribunalul a amintit jurisprudența referitoare la condițiile în care avocații pot reprezenta părți neprivilegiate în fața instanțelor Uniunii. Făcând trimitere la jurisprudența respectivă, acesta a menționat obligația de independență, implicită în noțiunea autonomă de „avocat” în sensul articolului 19 al treilea paragraf din Statut, obligația în cauză fiind determinată nu numai în mod pozitiv (prin raportare la obligațiile deontologice profesionale), ci și în mod negativ (prin lipsa unui raport de muncă). De asemenea, Tribunalul a reiterat diferitele situații în care reprezentarea unei persoane juridice în fața instanțelor menționate a fost considerată inadmisibilă ca urmare a competențelor administrative și financiare extinse exercitate de reprezentantul în justiție în cadrul părții reprezentate [4].

17. *In casu*, Tribunalul a observat că, pe lângă faptul că era angajat de recurentă, în temeiul unui raport juridic de drept public, reprezentantul în justiție al Universității din Bremen a pregătit și a prezentat cererea de finanțare în discuție, a fost coordonatorul și șeful proiectului aferent și a fost însărcinat cu sarcini esențiale în acest context. Tribunalul a concluzionat de aici că el avea o legătură personală strânsă cu cauza și un interes direct în rezultatul său, compromițând astfel capacitatea sa de a furniza asistența juridică solicitată de client, în deplină independență și în interesul superior al justiției [5]. Tribunalul a adăugat că atribuțiile extinse exercitate de

[4] Ordonanța atacată, punctele 18-24.

[5] Ordonanța atacată, punctul 25.

reprezentantul în justiție la Universitatea din Bremen compromiteau calitatea sa de terț independent și constituiau o legătură care a adus în mod vădit atingere capacității acestui reprezentant de a o reprezenta pe recurentă [6].

18. În ceea ce privește argumentul potrivit căruia Universitatea din Bremen ar fi trebuit să aibă posibilitatea de a îndrepta neregularitatea care a viciat reprezentarea sa în justiție, Tribunalul a afirmat că o astfel de neregularitate nu este printre cele care pot fi îndreptate [7].

IV. Procedura în fața Curții

19. Prin prezentul recurs, Universitatea din Bremen solicită Curții să anuleze ordonanța atacată, să trimită cauza spre rejudecare la Tribunal pentru a se pronunța pe fond, să constate că reprezentarea în justiție de către profesorul universitar în discuție este validă și, cu titlu subsidiar, să constate că Universitatea din Bremen are dreptul de a continua procedura cu un avocat care îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 19 al treilea și al patrulea paragraf din Statut. În plus, recurenta solicită Curții de Justiție soluționarea odată cu fondul a cererii privind cheltuielile de judecată și susține în esență că nu trebuie să suporte cheltuielile de judecată sau cel puțin cheltuielile de judecată ale REA, efectuate până în acest stadiu al procedurii. Mai mult, ea afirmă că suma plătită către REA pentru procedura desfășurată în fața Tribunalului trebuie să îi fie rambursată. De asemenea, Universitatea din Bremen invită Curtea de Justiție să contribuie la soluționarea pe cale amiabilă a litigiului dintre cele două părți.

20. În replică, REA solicită Curții de Justiție respingerea recursului și obligarea Universității din Bremen la plata cheltuielilor de judecată aferente atât prezentului recurs, cât și procedurii desfășurate în fața Tribunalului.

21. În recursul său, Universitatea din Bremen invocă două motive întemeiate, pe de o parte, pe încălcarea articolului 19 din Statut și, respectiv, pe de altă parte, pe încălcarea articolului 47 din cartă, precum și a articolului 6 paragraful 1 din Convenția europeană a drepturilor omului (denumită în continuare „CEDO”).

22. Prin intermediul primului său motiv de recurs, Universitatea din Bremen afirmă că Tribunalul a interpretat în mod eronat articolul 19 din Statut. Acest motiv cuprinde trei aspecte principale care pot fi rezumate după cum urmează.

23. În primul rând, recurenta susține în esență că, întrucât este o universitate publică, ea constituie o emanație a unui stat membru, care este un reclamant privilegiat în temeiul articolului 19 primul paragraf din Statut. Recurenta adaugă că, fiind o universitate publică, reprezentarea de către unul dintre profesorii săi care este familiarizat cu obiectul litigiului constituie un avantaj.

24. În al doilea rând, recurenta susține în esență că profesorii universitari nu sunt supuși obligației de independență pe care o implică noțiunea autonomă de „avocat” în sensul articolului 19 al treilea paragraf din Statut. Motivul este acela că profesorii universitari prezintă *de lege* garanțiile necesare cerute în mod normal în cazul avocaților. Reprezentarea în justiție nu figurează printre sarcinile obligatorii îndeplinite de ei, iar ei nu depind din punct de vedere financiar de o astfel de reprezentare. Astfel, o asemenea reprezentare constituie o activitate auxiliară și, în consecință,

[6] Ordonanța atacată, punctul 26.

[7] Ordonanța atacată, punctul 40.

este mult mai puțin probabil să apară un conflict de interese. Totodată, recurenta susține că, potrivit articolului 19 al șaptelea paragraf din Statut, capacitatea lor de a reprezenta trebuie apreciată numai în lumina dreptului național, inclusiv chestiunea conflictelor de interese. Făcând trimitere la articolul 67 din Verwaltungsgerichtsordnung (Codul german de procedură administrativă), recurenta afirmă că reprezentantul său în justiție era autorizat să o reprezinte, întrucât nu era împiedicat de niciun conflict de interese important, care, în orice caz, poate afecta doar răspunderea sa profesională, dar nu și capacitatea de a o reprezenta sau admisibilitatea acțiunii.

25. În sfârșit, în situația în care Curtea ar concluziona că obligația de independență se aplică în cazul profesorului universitar în cauză, recurenta susține că Curtea trebuie să îi permită să reprezinte Universitatea din Bremen cu titlu de excepție. Recurenta arată că are dreptul să invoce încrederea sa legitimă în raport cu modul clar de redactare a articolului 19 al șaptelea paragraf din Statut, care face ca aplicarea obligației de independență în cazul profesorilor universitari să fie foarte dificil de anticipat.

26. Ca răspuns, REA afirmă că faptul că Universitatea din Bremen face parte din landul Bremen nu înseamnă că aceasta trebuie asimilată Republicii Federale Germania, întrucât jurisprudența Curții de Justiție se opune considerării regiunilor drept reclamanți privilegiați.

27. REA mai susține că profesorii universitari nu beneficiază de o poziție privilegiată în comparație cu avocații. Argumentele Universității din Bremen nu țin seama de aspectul că, potrivit articolului 19 primul și al doilea paragraf din Statut, doar reclamanții privilegiați pot fi reprezentați de propriii angajați sau funcționari.

28. REA afirmă în acest context că jurisprudența dezvoltată în temeiul articolului 19 al treilea paragraf din Statut se aplică profesorilor universitari care, atunci când se prezintă în fața instanțelor Uniunii, se află în aceeași situație ca avocații. Respectarea dreptului național nu este astfel o condiție suficientă pentru a concluziona că un profesor universitar poate reprezenta o anumită parte în fața acelor instanțe, deoarece un profesor universitar, la fel ca un avocat, trebuie de asemenea să fie independent. În plus, faptul că profesorul universitar în cauză nu depinde din punct de vedere financiar de reprezentarea în justiție este irelevant, întrucât Tribunalul a concluzionat că el este implicat în mod personal în proiectul respectiv.

29. Mai mult, argumentele invocate pentru a demonstra că reprezentantul în justiție în cauză are capacitatea de a acționa în conformitate cu dreptul german sunt, potrivit REA, elemente de fapt nerelevante prezentate pentru prima dată în stadiul recursului.

30. În sfârșit, REA consideră că Universitatea din Bremen nu poate invoca încrederea legitimă, deoarece nu a demonstrat existența unor împrejurări excepționale în care se aplică o asemenea protecție.

31. Prin intermediul celui de al doilea motiv de recurs, invocat cu titlu subsidiar, Universitatea din Bremen susține că Tribunalul i-a încălcat dreptul de a fi ascultată, consacrat la articolul 47 din cartă și la articolul 6 paragraful 1 din CEDO, atunci când nu a informat-o despre faptul că pretinsa neregularitate a reprezentării sale în justiție urma să aibă drept consecință declararea inadmisibilității acțiunii și totodată atunci când nu i-a oferit recurentei posibilitatea de a desemna un alt reprezentant în justiție. Recurenta arată că Tribunalul ar fi trebuit să examineze chestiunea nu numai din perspectiva Regulamentului său de procedură, ci și ținând seama în mod corespunzător de dreptul fundamental de a fi ascultat. În acest context, recurenta face

trimitere la Concluziile avocatului general Bobek prezentate în cauzele conexate Uniwersytet Wrocławski și Polonia/REA [8].

32. Universitatea din Bremen adaugă că declararea acțiunii ca inadmisibilă pentru lipsa unei reprezentări în justiție corespunzătoare încalcă principiul proporționalității, întrucât obiectivul bunei administrări a justiției ar putea fi atins prin mijloace mai puțin constrângătoare. Universitatea din Bremen subliniază efectele negative ale acestei decizii atât pentru recurentă, cât și pentru reprezentantul său în justiție. Ea precizează că a fost obligată la plata cheltuielilor de judecată ale REA în valoare de 12 000 EUR, în timp ce reprezentantul său în justiție riscă să se confrunte cu o acțiune în regres din partea sa.

33. În sfârșit, recurenta susține că, dacă nu este autorizată să invoce încrederea sa legitimă pe baza modului de redactare a articolului 19 al șaptelea paragraf din Statut, principiul statului de drept impune să fi primit o avertizare cu privire la faptul că dispoziția urma să fie interpretată contrar modului său de redactare și să fi avut posibilitatea de a continua procedura cu un avocat care respectă obligația de independență.

34. Ca răspuns, REA contestă presupusa încălcare a articolului 47 din cartă și a articolului 6 paragraful 1 din CEDO. Ea afirmă că Tribunalul a concluzionat că nu era necesar să avertizeze recurenta deoarece neregularitatea care vicia reprezentarea în discuție nu putea fi îndreptată. Potrivit REA, acest lucru exclude, așadar, constatarea încălcării dreptului la o cale de atac jurisdicțională eficientă.

35. REA susține totodată că Universitatea din Bremen nu a demonstrat că restricția în discuție nu urmărește un obiectiv legitim, este disproporționată sau afectează însăși esența dreptului la o cale de atac eficientă.

V. Apreciere

36. În ceea ce privește capetele de cerere formulate de Universitatea din Bremen, astfel cum sunt rezumate la punctul 19 de mai sus, observăm că, potrivit articolului 61 primul paragraf din Statut, atunci când se pronunță asupra unui recurs, Curtea de Justiție își poate exercita competența prin anularea deciziei respective a Tribunalului, atunci când recursul este întemeiat, și trimiterea cauzei Tribunalului pentru a se pronunța asupra acesteia sau, atunci când acesta este în stare de judecată, prin soluționarea de către ea însăși în mod definitiv a litigiului. După cum a afirmat în mod corect REA, Curtea de Justiție nu poate pronunța o hotărâre declarativă solicitată de recurentă referitor la reprezentarea sa în justiție. În legătură cu cererea recurentei de facilitare a soluționării amiabile și fără a aduce atingere chestiunii dacă ea ar putea fi soluționată de Curte [9], observăm că REA respinge, în orice caz, posibilitatea unei asemenea soluționări amiabile. Prin urmare, aprecierea trebuie să se concentreze asupra capătului de cerere prin care se solicită anularea ordonanței atacate.

37. Amintim că, prin intermediul primului motiv de recurs, Universitatea din Bremen susține în esență că Tribunalul a interpretat în mod eronat articolul 19 din Statut. Prin al doilea motiv, ea invocă o încălcare a dreptului de acces la o instanță, prevăzut la articolul 47 din cartă.

[8] C-515/17 P și C-561/17 P, EU:C:2019:774 (denumite în continuare „Concluziile prezentate în cauza Uniwersytet Wrocławski”).

[9] A se vedea prin analogie Hotărârea din 11 iulie 2019, Comisia/Italia (Resurse proprii – Recuperarea unei creanțe vamale) (C-304/18, nepublicată, EU:C:2019:601, punctul 75).

38. Pentru motivele expuse în prezentele concluzii, considerăm că primul motiv de recurs este, în parte, fondat. Astfel, în ordonanța atacată, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când nu a interpretat corect obligația de independență pe care trebuie să o respecte reprezentanții în justiție care acționează în fața instanțelor Uniunii (A). În cazul în care Curtea de Justiție nu va fi de acord în această privință și va trece la examinarea celui de al doilea motiv de recurs, apreciem că motivul respectiv este de asemenea fondat. Declararea inadmisibilității acțiunii ca o consecință automată a constatării faptului că reprezentarea în justiție nu a îndeplinit cerințele articolului 19 din Statut constituie o restricție a dreptului de acces la instanțele amintite care nu îndeplinește criteriul proporționalității (B).

A. Primul motiv de recurs: presupusa interpretare eronată a articolului 19 din Statut

39. Pentru abordarea primului motiv de recurs, vom începe prin a examina argumentul recurentei potrivit căruia, în esență, ea trebuie considerată un reclamant privilegiat în sensul articolului 19 primul paragraf din Statut (1). Vom aborda apoi problema centrală a acestui motiv legată de aplicabilitatea obligației de independență în cazul reprezentantului în justiție al recurentei pentru a concluziona că, deși obligația menționată îi este într-adevăr aplicabilă acestuia, Tribunalul a interpretat-o în mod eronat (2). Din considerente legate de exhaustivitate, vom aborda a treia parte a primului motiv de recurs prin care recurenta solicită Curții de Justiție, în cazul în care obligația de independență se aplică profesorului universitar în cauză (și în cazul în care el nu o îndeplinește), să îi permită acestuia să o reprezinte cu titlu excepțional în prezenta cauză (3).

1. Universitatea din Bremen poate fi considerată un reclamant privilegiat?

40. Universitatea din Bremen susține că o universitate publică constituie o emanație a unui stat membru, care este un reclamant privilegiat. Înțelegem acest argument ca susținând în esență că recurenta ar trebui să fie considerată ea însăși un reclamant privilegiat în temeiul articolului 19 primul paragraf din Statut.

41. Din această dispoziție rezultă că reclamanții privilegiați pot fi reprezentați de agenții lor. Astfel, dacă recurenta ar fi considerată un reclamant privilegiat, obligația de a fi reprezentată de un avocat independent care decurge din articolul 19 al treilea paragraf din Statut (sau de un profesor universitar, după cum se prevede la al șaptelea paragraf al aceluiași articol) nu i-ar fi aplicabilă.

42. Totuși, după cum observă REA, chiar dacă s-ar stabili că Universitatea din Bremen constituie o parte a landului Bremen, aceasta nu îi permite să fie considerată un reclamant privilegiat, întrucât, în conformitate cu jurisprudența constantă a Curții de Justiție, entitățile subnaționale nu sunt considerate reclamanți privilegiați [10] și, prin urmare, le este aplicabilă obligația de a fi reprezentate [11].

43. În consecință, considerăm că prima parte a primului motiv de recurs este vădit nefondată.

[10] A se vedea Hotărârea din 3 decembrie 2020, Région de Bruxelles-Capitale/Comisia (C-352/19 P, EU:C:2020:978, punctul 18 și jurisprudența citată).

[11] A se vedea Ordonanța Curții de Justiție din 20 februarie 2008, Comunidad Autónoma de Valencia – Generalidad Valenciana/Comisia (C-363/06 P, nepublicată, EU:C:2008:99), și Ordonanța Tribunalului din 14 noiembrie 2016, Dimos Athinaion/Comisia (T-360/16, nepublicată, EU:T:2016:694).

2. Aplicabilitatea și întinderea obligației de independență

44. Abordând esența primului motiv de recurs, vom aminti clarificările furnizate de Curtea de Justiție în Hotărârea Uniwersytet Wrocławski cu privire la situația în care se poate considera că reprezentarea unor reclamanți neprivilegiați de către un *avocat* nu respectă obligația de independență care decurge din articolul 19 al *treilea* paragraf din Statut (a). În măsura în care obligația respectivă urmărește prezervarea unei bune administrări a justiției și, mai ales, garantarea respectării intereselor părților reprezentate, vom concluziona că aceasta trebuie să se aplice, după cum a statuat Tribunalul în ordonanța atacată, inclusiv în cazul reprezentării reclamanților neprivilegiați de către un *profesor universitar* în temeiul celui de al *șaptelea* paragraf al aceleiași dispoziții (b). Vom observa apoi că situațiile în care trebuie limitată alegerea unui reprezentant în justiție de către reclamant trebuie să fie restricționate, după cum a statuat Curtea de Justiție, la cazurile în care reprezentarea în justiție *aduce în mod vădit atingere* intereselor părții reprezentate (c). În acest stadiu, vom concluziona că Tribunalul a săvârșit o eroare atunci când a aplicat acest criteriu în cazul ordonanței atacate (d).

*a) **Hotărârea*** Uniwersytet Wrocławski

45. Hotărârea pronunțată în cauza Uniwersytet Wrocławski decurge dintr-o linie jurisprudențială destul de lungă referitoare la interpretarea articolului 19 al treilea și al patrulea paragraf din Statut, care stabilește obligația ca reclamanții neprivilegiați să fie reprezentați în procedurile desfășurate în fața instanțelor Uniunii de un „avocat” [12].

46. Din această jurisprudență rezultă că un asemenea „avocat” trebuie să îndeplinească două condiții. Pe de o parte, în temeiul articolului 19 al patrulea paragraf din Statut, el trebuie să fie „autorizat să practice în fața unei instanțe a unui stat membru […]”. Îndeplinirea acestei condiții trebuie verificată în lumina dreptului intern. Pe de altă parte, noțiunea de „avocat” utilizată la articolul 19 al treilea paragraf din Statut trebuie înțeleasă ca fiind o noțiune autonomă a dreptului Uniunii care implică o obligație de independență în sarcina acestui avocat, după cum a amintit în mod corect Tribunalul în ordonanța atacată [13].

47. Obligația de independență a apărut în jurisprudența instanțelor Uniunii, mai întâi, pentru stabilirea domeniului de aplicare al principiului confidențialității și, în același timp, pentru identificarea documentelor ridicate de Comisie care trebuie să beneficieze de acest principiu [14]. Ea a fost transpusă ulterior în contextul articolului 19 din Statut pentru aprecierea admisibilității reprezentării în justiție a reclamanților neprivilegiați și a admisibilității acțiunilor lor [15].

48. În hotărârea pronunțată în cauza Uniwersytet Wrocławski, Curtea de Justiție a clarificat domeniul de aplicare al controlului pe care instanțele Uniunii trebuie să îl efectueze atunci când apreciază dacă un anumit reprezentant în justiție îndeplinește obligația de independență.

[12] Această obligație nu există în cadrul procedurii preliminare în conformitate cu articolul 97 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție.

[13] Ordonanța atacată, punctele 18 și 19. A se vedea și Hotărârea Uniwersytet Wrocławski, punctele 55-57 și jurisprudența citată.

[14] Hotărârea din 18 mai 1982, AM&S Europe/Comisia (155/79, EU:C:1982:157), și Hotărârea din 14 septembrie 2010, Akzo Nobel Chemicals și Akcros Chemicals/Comisia (C-550/07 P, EU:C:2010:512).

[15] Diferitele orientări ale jurisprudenței relevante au fost analizate în Concluziile prezentate în cauza Uniwersytet Wrocławski, punctul 37 și următoarele.

49. Deși Curtea a amintit, în acest context, jurisprudența sa anterioară, potrivit căreia, în esență, obligația de independență a avocatului exclude posibilitatea ca reclamanții neprivilegiați să fie reprezentați de avocați care au o anumită legătură cu aceștia, ea a adăugat că independența avocatului nu este afectată de existența „oricărei legături" între avocat și clientul său, ci mai degrabă numai de acele legături „care aduc în mod vădit atingere capacității sale de a-și asigura misiunea de apărare servind în condiții optime interesele clientului său" [16].

50. În acest temei, Curtea de Justiție a concluzionat în Hotărârea Uniwersytet Wrocławski că, contrar celor statuate de Tribunal în cauza menționată [17], o astfel de atingere nu era vădită în situația în care universitatea reclamantă era reprezentată de un avocat care susținea totodată cursuri la universitatea respectivă pe baza unui contract privind activitatea didactică. În această privință, Curtea a subliniat că reprezentantul în cauză nu reprezenta Universitatea din Wrocław în cadrul unui raport ierarhic [18].

b) Obligația de independență se aplică profesorilor universitari?

51. Aprecierea argumentelor invocate în contextul primului motiv de recurs impune să se verifice dacă obligația de independență, astfel cum a rezultat din jurisprudența privind noțiunea de „*avocat*", în sensul articolului 19 al treilea paragraf din Statut, se aplică și în cazul *profesorilor universitari* al căror drept de a pleda este reglementat de al șaptelea paragraf al aceleiași dispoziții.

52. În timp ce REA susține că obligația de independență se aplică și în cazul profesorilor universitari care acționează în calitate de reprezentanți în justiție, Universitatea din Bremen contestă acest lucru și susține că, în ceea ce privește profesorii universitari, capacitatea de reprezentare în fața instanțelor Uniunii trebuie să fie evaluată numai în lumina dreptului național. Ea arată în esență că statutul specific de care beneficiază profesorii universitari în dreptul german face să fie nerelevant criteriul independenței.

53. Pentru examinarea acestui argument, este important să se clarifice ce se înțelege prin obligația de independență a avocaților în general și, mai ales, în contextul concret al reprezentării în fața instanțelor Uniunii.

54. Termenul de „independență" este adesea menționat ca fiind o caracteristică esențială a profesiei de avocat ca atare [19]. Deși conținutul său precis poate fi înțeles în mod diferit în diferite ordini juridice, îndeosebi în funcție de percepția rolului avocatului în contextul mai larg al administrării justiției, el pare să fie considerat o caracteristică fundamentală care stă la baza exercitării acestei profesii autoreglementate, care impune ca furnizarea de consultanță juridică să respecte anumite standarde profesionale și să fie liberă de orice presiune exterioară sau lipsă de imparțialitate care decurge din interesele personale ale avocatului sau ale unor terți [20]. Este general recunoscut faptul că orice consultanță juridică trebuie să fie furnizată servind în condiții

[16] Hotărârea Uniwersytet Wrocławski, punctul 64.

[17] Ordonanța din 13 iunie 2017, Uniwersytet Wrocławski/REA (T-137/16, nepublicată, EU:T:2017:407).

[18] Hotărârea Uniwersytet Wrocławski, punctul 66.

[19] Concluziile prezentate în cauza Uniwersytet Wrocławski, punctul 35.

[20] A se vedea *Charter of core principles of the European legal profession & Code of conduct for European lawyers*, Council of Bars & Law Societies of Europe, 2019, p. 12, punctul 2.1.

optime interesele părții reprezentate [21]. Cu toate acestea, obligația de independență a avocatului implică și o obligație a avocatului de a refuza să urmeze anumite instrucțiuni, în cazul în care acest lucru ar fi contrar normelor legale sau deontologice.

55. Acestea nu sunt considerații care să fie relevante pentru profesorii universitari atunci când acționează ca atare, pentru motivul foarte simplu că profesia lor este, pentru motive destul de evidente, foarte diferită de cea a avocaților.

56. Pentru acest motiv, atunci când este vorba despre profesori universitari, poate părea tentant să se respingă relevanța jurisprudenței Curții referitoare la obligația de independență impusă avocaților, în sensul articolului 19 al treilea paragraf din Statut.

57. Totuși, în opinia noastră, acesta nu este modul corect de abordare a problemei, întrucât, în situația în care un profesor universitar se prezintă în fața instanțelor Uniunii, profesorul respectiv nu se află acolo pentru a ține un curs, ci pentru a reprezenta un client în același mod în care o face un avocat.

58. Astfel, odată ce sunt chemați să acționeze ca reprezentanți în fața instanțelor Uniunii, poziția profesorilor universitari devine aceeași cu cea a avocaților, în măsura în care ambele categorii îndeplinesc același rol, și anume acela de reprezentare a părților neprivilegiate. Acest lucru se reflectă, după cum susține REA, în formularea articolului 19 al șaptelea paragraf din Statut, potrivit căruia profesorii universitari se bucură de drepturile acordate în acest context „avocaților” în sensul articolului 19 al treilea paragraf din Statut (și, trebuie adăugat, în mod implicit, că sunt ținuți de aceleași obligații).

59. Admitem pe deplin faptul că posibilitatea ca un profesor universitar să intre efectiv în rolul de reprezentant în justiție poate constitui expresia unui statut special de care poate beneficia în temeiul dreptului național. Poate că nu este un lucru foarte frecvent, dar dreptul național poate într-adevăr să acorde profesorilor universitari un acces simplificat la calitatea de membru al baroului [22] sau poate chiar să le confere o posibilitate directă de a reprezenta părțile, după cum se pare că este situația în Germania. Cu toate acestea, o astfel de specificitate a dreptului național în ceea ce privește posibilitatea de a acționa în calitate de reprezentant în justiție este nerelevantă pentru aprecierea obligației de independență pe care reprezentanții în justiție, inclusiv profesorii universitari autorizați să acționeze ca atare în temeiul dreptului național, trebuie să o respecte atunci când acționează în fața instanțelor Uniunii. După cum s-a precizat deja mai sus, motivul este că obligația menționată este legată în mod specific de rolul îndeplinit de aceștia în fața acelor instanțe.

60. După cum vom arăta mai detaliat în continuare, atunci când verifică dacă un reprezentant respectă obligația de independență, instanțele Uniunii exercită un control rezidual și excepțional prin care se urmărește prezervarea bunei administrări a justiției și în special respectarea drepturilor reclamanților care decurg din articolul 47 din cartă. Întrucât acest control se concentrează tocmai asupra drepturilor părților reprezentate în procedurile desfășurate în fața

[21] *Ibidem*, p. 13, punctul 2.7. A se vedea totuși Hotărârea din 10 martie 2021, An Bord Pleanála (C-739/19, EU:C:2021:185, punctul 29 coroborat cu punctul 16), care subliniază rolul special al avocaților care acționează în fața instanțelor irlandeze „de a face cea mai mare parte a cercetărilor juridice necesare bunei desfășurări a procedurii”, ceea ce poate implica și identificarea de „elemente [care] ar fi defavorabile cauzei apărate de avocatul în discuție”.

[22] Aceasta pare să fie situația legislației franceze, analizată totuși dintr-un unghi diferit în Hotărârea din 17 decembrie 2020, Onofrei (C-218/19, EU:C:2020:1034). A se vedea Concluziile avocatului general Bobek prezentate în cauza Conseil de l’ordre des avocats au barreau de Paris și Bâtonnier de l’ordre des avocats au barreau de Paris, C-218/19 (EU:C:2020:716, punctul 4)

instanțelor menționate, nu vedem niciun motiv, în principiu, pentru care controlul respectiv nu trebuie să fie efectuat în cazul profesorilor universitari care acționează în calitate de reprezentanți în justiție.

61. Totuși, chestiunea esențială care rămâne de clarificat vizează întinderea precisă a unui astfel de control. Acesta este aspectul pe care îl vom aborda în continuare.

c) Criteriul privind atingerea adusă în mod vădit

62. După cum s-a arătat mai sus la punctul 48 din prezentele concluzii, în Hotărârea Uniwersytet Wrocławski, Curtea a precizat că obligația de independență trebuie înțeleasă ca fiind lipsa unor legături „care aduc în mod vădit atingere capacității [reprezentantului în justiție] de a-și asigura misiunea de apărare servind în condiții optime interesele clientului său”[23].

63. Există diferite tipuri de prejudicii pe care cineva le poate suferi ca urmare a alegerii unui anumit reprezentant în justiție. Din hotărârea pronunțată în cauza Uniwersytet Wrocławski rezultă că prejudiciul relevant pentru examinarea obligației de independență, dezvoltată în temeiul articolului 19 al treilea paragraf din Statut, nu desemnează pur și simplu orice prejudiciu pe care cineva îl poate suferi ca urmare a unei alegeri (eventual neinspirate) a avocatului, ci un prejudiciu evident care este cauzat sau poate fi cauzat de anumite legături între reprezentantul în justiție și partea reprezentată.

64. Mai precis, Curtea a confirmat că avocații angajați nu pot îndeplini obligația de independență[24], întrucât, după cum reiese din jurisprudența relevantă, opinia lor profesională poate să fie, „cel puțin în parte, influențată de mediul lor profesional”[25]. Această situație corespunde astfel unuia dintre aspectele independenței reprezentantului în justiție, amintit mai sus, la punctul 54 din prezentele concluzii, care se referă la eventuala obligație de a refuza urmarea anumitor instrucțiuni, atunci când ele sunt contrare normelor legale sau deontologice aplicabile. Existența unor obligații paralele în sarcina reprezentantului în justiție precum cele care decurg dintr-un raport de muncă poate într-adevăr împiedica reprezentantul în justiție să îndeplinească efectiv o asemenea obligație, afectând astfel calitatea consultanței juridice pe care o furnizează.

65. Acestea fiind spuse, nerespectarea obligației de independență poate apărea și în alte situații. Aceasta ar fi situația de regulă atunci când, având în vedere obiectul litigiului, între reprezentantul în justiție și partea reprezentată există o legătură care face ca apărarea drepturilor părții reprezentate să fie de fapt iluzorie, întrucât reprezentantul în justiție urmărește alte interese decât cele ale clientului.

66. În opinia noastră, astfel de considerații au determinat Curtea de Justiție să dezaprobe, în Hotărârea Trasta Komecbanka[26], abordarea excesiv de permisivă adoptată de Tribunal[27], atunci când acesta din urmă a acceptat efectele atribuite de dreptul național revocării unui mandat, deși revocarea respectivă a fost determinată de lichidatorul băncii reclamante, care a acționat într-o situație în care exista un conflict de interese. Curtea a subliniat faptul că lichidatorul a fost numit

[23] Hotărârea Uniwersytet Wrocławski, punctul 64.

[24] Hotărârea Uniwersytet Wrocławski, punctul 63.

[25] Hotărârea din 6 septembrie 2012, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej și Polonia/Comisia (C-422/11 P și C-423/11 P, EU:C:2012:553, punctul 25) (denumită în continuare „Hotărârea Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej”).

[26] Hotărârea din 5 noiembrie 2019, BCE și alții/Trasta Komercbanka și alții (C-663/17 P, C-665/17 P și C-669/17 P, EU:C:2019:923).

[27] Ordonanța din 12 septembrie 2017, Fursin și alții/BCE (T-247/16, nepublicată, EU:T:2017:623).

de un organism național care a participat la procedura care a condus la retragerea autorizației de funcționare a băncii și astfel la lichidarea sa. După ce a analizat legătura dintre organismul național care a numit lichidatorul și acesta din urmă, Curtea a concluzionat că exista riscul ca lichidatorul să evite orice repunere în discuție, în fața instanțelor Uniunii, a actului care a cauzat lichidarea părții reprezentate, dat fiind că eventuala anulare a acelui act putea conduce la excluderea din funcție a lichidatorului [28].

67. În mod similar, atunci când Curtea a făcut referire, în Hotărârea Uniwersytet Wrocławski, la noțiunea de atingere adusă în mod vădit reprezentării în justiție, ea a avut în vedere situațiile evidente în care nu există nicio îndoială că este posibil ca reprezentantul în justiție să nu acționeze servind în condiții optime interesele reclamantului, ci *împotriva* acestor interese sau, în orice caz, atunci când este posibil ca, în realitate, el să apere alte interese. Aceasta ar fi de regulă situația atunci când avocatul, pe baza relației sale cu clientul, este în măsură să se îmbogățească în detrimentul clientului, să acționeze în alt mod prin prejudicierea lui sau când avocatul poate utiliza informații despre client în beneficiul unor terți. Acestea fiind spuse, în lipsa unor asemenea situații clare, premisa implicită este și ar trebui să fie aceea că alegerea unui avocat este, înainte de toate, o chestiune de libertate contractuală și de încredere.

68. Pentru a ilustra distincția care trebuie făcută în acest context, reprezentarea în justiție de către o rudă apropiată, care se întâmplă să fie avocat, este probabil să fie împiedicată din cauza unui conflict de interese într-o procedură succesorală în care atât avocatul, cât și partea reprezentată sunt posibili moștenitori. În schimb, ea poate să nu fie problematică într-un litigiu cu un vecin referitor la stabilirea liniei de demarcație între terenul vecinului și cel al familiei. Pentru a oferi un alt exemplu, un avocat care este și prieten apropiat poate fi o alegere judicioasă în cazul unei proceduri de succesiune, dar o astfel de reprezentare într-un litigiu privind un teren va fi problematică dacă acest prieten apropiat se întâmplă să fie și proprietarul terenului în litigiu. În sfârșit, este improbabil ca un avocat care deține o participație minoritară într-o societate care are nevoie de reprezentare să fie o alegere posibilă în cadrul unui litigiu privind retragerea obligatorie („*squeeze-out*”) între societatea respectivă și acționarii săi minoritari, în timp ce este improbabil să fie problematică reprezentarea în justiție de către acest avocat în numele societății menționate în cadrul unei proceduri de răspundere pentru produse inițiate de un terț.

69. Deși aprecierea acestor situații poate fi diferită în funcție de ordinea juridică națională în discuție, ceea ce contează în fiecare dintre ele nu este doar identificarea unei anumite legături între reprezentantul în justiție și partea reprezentată, ci și o apreciere privind problema dacă, având în vedere obiectul litigiului, legătura respectivă duce la concluzia că reprezentantul în justiție nu va acționa sau nu va acționa în mod necesar în condiții optime pentru interesele părții reprezentate.

d) Aplicarea criteriului în prezenta cauză

70. Revenind la prezenta cauză, Tribunalul s-a întemeiat pe două elemente pentru a constata că reprezentantul în justiție al recurentei nu a respectat obligația de independență. Cele două elemente sunt legate de două fațete diferite ale obligației de independență menționate la punctele 64 și 65 din prezentele concluzii. În primul rând, Tribunalul a arătat, la punctul 25 din ordonanța

[28] Hotărârea din 5 noiembrie, BCE și alții/Trasta Komercbanka și alții (C-663/17 P, C-665/17 P și C-669/17 P, EU:C:2019:923, punctele 60-62).

atacată, că reprezentantul în justiție este angajat al Universității din Bremen pe baza unui raport de drept public (1). În al doilea rând, la același punct, Tribunalul a observat în esență că el era implicat personal în chestiunea litigioasă (2).

1) Statutul de profesor universitar la Universitatea din Bremen al reprezentantului în justiție

71. După cum s-a arătat deja, Tribunalul a observat că reprezentantul în justiție al recurentei era angajat de aceasta în temeiul unui raport de drept public”[29]. În măsura în care această observație este dedusă în mod direct din trimiterea la hotărârea Curții de Justiție pronunțată în cauza Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej, cuprinsă în punctul anterior al ordonanței atacate, și în lipsa unor motive suplimentare, s-ar părea că Tribunalul l-a încadrat pe profesorul universitar respectiv în categoria avocaților angajați (interni), a căror independență a fost într-adevăr exclusă de Curtea de Justiție din cauza riscului ca opinia lor profesională să fie „cel puțin în parte, influențată de mediul lor profesional”[30], după cum s-a amintit deja.

72. Independent de diferențele care pot exista între statutul de drept public al poziției reprezentantului în justiție al recurentei ca profesor universitar și raportul de muncă al unui avocat intern, apreciem că, în ordonanța atacată, Tribunalul nu a luat în considerare faptul că, după cum a susținut Universitatea din Bremen în fața sa (și după cum a susținut în prezenta procedură), reprezentarea în justiție nu figurează printre sarcinile pe care reprezentantul recurentei le îndeplinește în calitatea sa de profesor universitar. Universitatea din Bremen a mai susținut că reprezentarea în justiție nu a avut astfel nicio legătură cu capacitatea reprezentantului în justiție ca profesor universitar (aceasta din urmă fiind limitată la cercetare și la predare) și a fost realizată în afara oricărui raport de subordonare.

73. Prin urmare, înțelegem că, atunci când a acceptat să acționeze ca reprezentant în justiție al recurentei, profesorul universitar în cauză nu a procedat astfel în virtutea niciunei obligații pe care o avea față de Universitatea din Bremen ca unul dintre profesorii săi, ci pe baza deciziei sale de a-și asuma această reprezentare în afara rolului său de profesor universitar. În această privință, situația sa diferă, prin urmare, în mod fundamental de situația avocaților interni atunci când ei își reprezintă angajatorii în sensul că, într-o asemenea situație, reprezentarea în justiție face parte din fișa postului și poate fi decisă de angajator.

74. Pentru acest motiv, situația de față poate fi comparată, în opinia noastră, cu situația care a condus la pronunțarea hotărârii în cauza Uniwersytet Wrocławski. În acea cauză a fost implicat de asemenea un reprezentant în justiție care susținea cursuri la universitatea pe care a reprezentat-o în procedura desfășurată în fața instanțelor Uniunii. Este adevărat că acesta nu susținea cursurile respective în mod permanent, ci în temeiul unui contract privind activitatea didactică. Totuși, motivul invocat de Curte pentru a exclude nerespectarea obligației de independență a fost faptul că el „nu asigura apărarea intereselor Universității din Wrocław în cadrul unui raport de subordonare cu aceasta”[31].

75. Într-adevăr și în conformitate cu cele arătate mai sus, la punctul 64 din prezentele concluzii, întrebarea esențială în contextul de față este aceea dacă reprezentarea în justiție ar putea fi împiedicată de obligațiile care revin reprezentantului în justiție ca urmare a unor legături specifice cu partea reprezentată, precum cele bazate pe un contract de muncă. În măsura în care

[29] Ordonanța atacată, punctul 25.

[30] Hotărârea Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej, punctul 25.

[31] Hotărârea Uniwersytet Wrocławski, punctul 66.

obligația de independență implică obligația de a refuza instrucțiunile atunci când asemenea instrucțiuni intră în conflict cu obligațiile deontologice, îndeplinirea efectivă a acestei obligații poate fi afectată de obligația de a realiza reprezentarea în justiție într-un anumit mod sau cu un anumit conținut, după cum impune, de exemplu, angajatorul.

76. Din argumentele invocate de Universitatea din Bremen în procedura desfășurată în fața Tribunalului și din nou în prezentul recurs rezultă că profesorul universitar în cauză nu acționa ca jurist intern al acesteia, altfel spus ca membru al departamentului său juridic, ci ca o persoană al cărei statut îi dă dreptul de a reprezenta părțile în fața instanțelor și care a decis să își asume acest rol, independent de poziția sa de profesor universitar. Din argumentele respective mai reiese că reprezentarea în discuție nu era realizată în cadrul unui raport de subordonare și nici nu era în alt mod afectată de alte obligații ale reprezentantului față de recurentă decât cele care decurgeau din reprezentarea în justiție în sine.

2) Implicarea personală a reprezentantului în justiție în chestiunea litigioasă

77. Al doilea motiv pentru care Tribunalul a concluzionat, în ordonanța atacată, că reprezentantul în justiție al Universității din Bremen nu respecta obligația de independență privea calitatea sa de coordonator și de șef al proiectului în discuție, în cadrul căruia „îi sunt încredințate sarcini esențiale” [32]. Tribunalul a adăugat totodată că profesorul universitar în cauză a pregătit și a depus cererea de finanțare în discuție. În opinia Tribunalului, aceasta însemna că reprezentantul respectiv avea un interes direct în modul de soluționare a litigiului, ceea ce compromitea capacitatea sa de a furniza asistența juridică solicitată de client, în deplină independență și în interesul superior al justiției [33].

78. Prin aceste afirmații, Tribunalul a abordat aspectul obligației de independență analizat la punctul 65 de mai sus din prezentele concluzii, care se referă la situația în care reprezentantul în justiție nu urmărește cu adevărat interesele părții reprezentate, ci urmărește de fapt alte interese, cum ar fi cele ale sale.

79. Înțelegem că, în cazul admiterii acțiunii în anularea deciziei atacate, Universitatea din Bremen ar putea fi în măsură să realizeze proiectul științific în discuție și, în același timp, reprezentantul său în justiție ar putea să acționeze în acest context, printre altele, ca șef al echipei de cercetare. Altfel spus, eventuala admitere a acțiunii în anulare va influența șansa recurentei de a obține finanțarea pe care a solicitat-o, ceea ce prezintă interes, la rândul său, pentru reprezentantul său în justiție în calitatea sa de profesor universitar, întrucât aceasta influențează capacitatea sa de a continua și de a conduce proiectul de cercetare respectiv.

80. Aceasta indică, după cum a precizat chiar recurenta, faptul că reprezentantul în justiție are un interes convergent cu cel urmărit de recurentă. Acestea fiind spuse și contrar concluziilor Tribunalului din ordonanța atacată, nu vedem cum o astfel de comunitate de interese generată de implicarea reprezentantului în justiție în proiectul în discuție poate, în lipsa altor elemente, să conducă la concluzia că reprezentarea în justiție ar aduce în mod vădit atingere intereselor Universității din Bremen. Astfel, nu identificăm niciun element în prezentarea implicării reprezentantului în justiție în proiectul în discuție care să arate că, prin reprezentarea Universității din Bremen, el urmărea în realitate interesele proprii sau alte interese în detrimentul recurentei.

[32] Ordonanța atacată, punctul 25.

[33] Ordonanța atacată, punctele 25 și 26.

81. Nu excludem, în principiu, posibilitatea ca o aparentă comunitate de interese să ascundă în realitate o deficiență fundamentală. Acestea fiind spuse, deși Tribunalul afirmă, la punctul 26 din ordonanța atacată, că legătura dintre reprezentantul în justiție și recurentă a adus atingere în mod vădit capacității reprezentantului în justiție de a apăra în condiții optime interesele recurentei, Tribunalul pur și simplu nu furnizează niciun element care să ateste o astfel de situație.

3. Încrederea legitimă a recurentei a fost încălcată?

82. Prin intermediul celei de a treia părți a primului motiv de recurs, Universitatea din Bremen susține că reprezentantul său în justiție trebuie să fie autorizat să o reprezinte cu titlu excepțional dacă, în esență, Curtea de Justiție ar concluziona că obligația de independență se aplică reprezentantului respectiv (din câte înțelegem, cu consecința că acesta din urmă nu poate s-o reprezinte pe recurentă în prezenta cauză). Recurenta arată că trebuie să poată invoca încrederea sa legitimă bazată pe modul de redactare clară a articolului 19 al șaptelea paragraf din Statut, din care rezultă, potrivit recurentei, că obligația de independență, astfel cum a fost concepută în jurisprudența Curții, nu se aplică în cazul profesorilor universitari.

83. Considerăm că nu este necesară abordarea pe larg a acestui părți a motivului, dată fiind propunerea noastră de mai sus, din care rezultă că, deși obligația de independență se aplică profesorilor universitari care acționează în condițiile prevăzute la articolul 19 al șaptelea paragraf din Statut, interpretarea sa corectă implică faptul că, în prezenta cauză, trebuie să se permită reprezentantului în justiție să o reprezinte pe recurentă.

84. Totuși, în cazul în care Curtea va decide altfel, vom expune pe scurt și cu titlu subsidiar motivele pentru care a treia parte a primului motiv de recurs trebuie considerată, în opinia noastră, nefondată.

85. Din câte înțelegem, prin intermediul acestei părți, recurenta solicită o derogare de la „retrospectivitatea incidentală”[34] a hotărârii care urmează să fie pronunțată în prezenta cauză sau, altfel spus, de la regula potrivit căreia interpretarea pe care Curtea o dă unei norme din dreptul Uniunii (*in casu*, articolul 19 al șaptelea paragraf din Statut) „lămurește și precizează, dacă este necesar, semnificația și domeniul de aplicare ale acestui drept, așa cum trebuie sau ar fi trebuit să fie înțeles și aplicat de la data intrării sale în vigoare”[35]. Astfel, prin a treia parte a primului motiv al recursului său, făcând trimitere la hotărârea Curții pronunțată în cauza Defrenne[36], Universitatea din Bremen susține că, dacă interpretarea articolului 19 al șaptelea paragraf din Statut împiedică reprezentantul său în justiție să o reprezinte, o asemenea interpretare este neașteptată și, prin urmare, nu trebuie să se aplice în prezenta cauză (ci mai degrabă în cauzele viitoare).

86. În acest context, observăm că, atunci când au interpretat dreptul Uniunii în cadrul procedurilor de trimitere preliminară, instanțele Uniunii au acceptat în mod excepțional să limiteze efectele temporale ale hotărârii lor[37], atunci când acest lucru a fost necesar în interesul

[34] Concluziile avocatului general Bobek prezentate în cauza Cussens și alții (C-251/16, EU:C:2017:648, punctul 35).

[35] A se vedea, de exemplu, Hotărârea din 22 noiembrie 2017, Cussens și alții (C-251/16, EU:C:2017:881, punctul 41 și jurisprudența citată).

[36] Hotărârea din 8 aprilie 1976, Defrenne (43/75, EU:C:1976:56).

[37] A se vedea, de exemplu, Hotărârea din 8 aprilie 1976, Defrenne (43/75, EU:C:1976:56, punctele 72-75), Hotărârea din 17 mai 1990, Barber (C-262/88, EU:C:1990:209, punctele 44 și 45), sau Hotărârea din 16 iulie 1992, Legros și alții (C-163/90, EU:C:1992:326, punctele 34-36).

securității juridice și sub rezerva a două condiții: în primul rând, persoana interesată trebuia să fi acționat cu bună-credință; în al doilea rând, fără limitările temporale, hotărârea Curții ar declanșa „perturbări grave” [38].

87. În acest context, suntem de acord cu opinia REA potrivit căreia recurenta nu a demonstrat că o interpretare a articolului 19 al șaptelea paragraf din Statut care ar împiedica efectiv reprezentantul în justiție în cauză să o reprezinte pe recurentă ar putea conduce la un risc de perturbări specifice [39]. Universitatea din Bremen invocă doar următoarele aspecte: faptul că fondul acțiunii sale nu a fost examinat, obligația de a suporta cheltuielile de judecată și o acțiune în regres pe care recurenta ar putea să o inițieze împotriva reprezentantului său în justiție.

88. În aceste împrejurări, considerăm că a treia parte a primului motiv de recurs trebuie să fie considerată nefondată.

4. Concluzie cu privire la primul motiv de recurs

89. Având în vedere cele de mai sus, concluzionăm că, statuând că poziția reprezentantului în justiție în cauză la Universitatea din Bremen, precum și implicarea sa personală în chestiunea litigioasă au adus în mod vădit atingere capacității reprezentantului respectiv de a o reprezenta pe recurentă prin apărarea în condiții optime a intereselor sale, Tribunalul nu a interpretat corect obligația de independență pe care trebuie să o respecte reprezentanții în justiție care se prezintă în fața instanțelor Uniunii și, prin urmare, a săvârșit o eroare de drept. În această măsură, primul motiv de recurs este astfel fondat.

B. Al doilea motiv de recurs: consecințele procedurale ale nerespectării obligației de independență

90. Prin intermediul celui de al doilea motiv de recurs, invocat de Universitatea din Bremen cu titlu subsidiar, recurenta susține în esență că acele consecințe procedurale deduse de Tribunal din concluzia că reprezentantul său în justiție nu îndeplinea condițiile de independență necesare încalcă articolul 47 din cartă [40].

91. În opinia noastră, Curtea nu va trebui să abordeze această chestiune întrucât, după cum am arătat mai sus, primul motiv de recurs este în parte fondat.

92. Totuși, pentru motive legate de exhaustivitate, vom prezenta argumentele pentru care considerăm că Universitatea din Bremen susține în mod corect că faptul că nu i s-a dat posibilitatea de a desemna un nou reprezentant în justiție pentru înlocuirea celui despre care

[38] A se vedea, de exemplu, Hotărârea din 29 septembrie 2015, Gmina Wrocław (C-276/14, EU:C:2015:635, punctul 45).

[39] În aceste împrejurări, considerăm că nu este necesar să se efectueze analiza chestiunii dacă criteriul aplicat de Curte în cadrul procedurilor de trimitere preliminară, ca răspuns la cererile de limitare a efectelor în timp ale hotărârilor sale, trebuie aplicat ca atare în contextul de față.

[40] Universitatea din Bremen invocă și o încălcare a articolului 6 paragraful 1 din CEDO. După cum a statuat Curtea în repetate rânduri, acest din urmă instrument nu constituie, atât timp cât Uniunea Europeană nu a aderat la el, un instrument juridic care a fost integrat în mod oficial în dreptul Uniunii. Prin urmare, controlul judiciar al ordonanței atacate trebuie efectuat din perspectiva articolului 47 din cartă. Acestea fiind spuse, în temeiul articolului 52 alineatul (3) din cartă, potrivit căruia înțelesul și întinderea drepturilor prevăzute în cartă care corespund drepturilor garantate de CEDO sunt aceleași ca și cele prevăzute de CEDO, dacă nu mai extinse, trebuie să se țină seama în mod corespunzător de articolul 6 paragraful 1 din CEDO (și de asemenea de articolul 13 din CEDO), precum și de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la dispozițiile menționate.

Tribunalul a apreciat, în ordonanța atacată, că nu respectă obligația de independență încalcă dreptul de acces la o instanță al universității respective, consacrat la articolul 47 primul paragraf din Cartă.

93. În acest scop, vom analiza mai întâi ceea ce constituie, în opinia noastră, problema principală în acest context, și anume inadmisibilitatea automată a acțiunii (1). Vom aborda apoi problema accesorie a temeiului juridic pentru numirea unui nou avocat (2).

1. Inadmisibilitatea automată a acțiunii

94. Suntem de acord cu afirmația REA potrivit căreia normele de procedură nu conțin nicio referire la problema desemnării unui nou avocat în cazul în care avocatul desemnat inițial nu îndeplinește obligația de independență.

95. Totuși, tăcerea normelor de procedură nu înseamnă că a oferi recurentei posibilitatea înlocuirii unui reprezentant în justiție care nu îndeplinește obligația de independență ar fi în mod automat contrar acestor norme. În orice caz, ceea ce trebuie să se examineze în prezenta cauză sunt argumentele invocate de Universitatea din Bremen potrivit cărora interpretarea Regulamentului de procedură al Tribunalului adoptată în ordonanța atacată a încălcat dreptul de acces la o instanță al recurentei.

96. Vom începe în acest context prin a observa că obligația reprezentării de către un reprezentant în justiție independent constituie o condiție de admisibilitate a acțiunii și, prin urmare, în același timp, o limitare a dreptului de acces la o instanță.

97. Suntem desigur de acord cu Tribunalul că, în principiu, „dreptul de acces la o instanță nu este un drept absolut”[41]. Totuși, orice limitare a acestui drept poate fi acceptată numai dacă respectă condițiile prevăzute la articolul 52 alineatul (1) din cartă.

98. Potrivit primei teze a dispoziției respective, orice restrângere a exercițiului drepturilor și libertăților recunoscute prin cartă trebuie să fie prevăzută de lege și să respecte substanța acestor drepturi și libertăți. A doua teză prevede că, prin respectarea principiului proporționalității, pot fi impuse restrângeri ale drepturilor și libertăților menționate numai în cazul în care acestea sunt necesare și numai dacă răspund efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniunea Europeană sau necesității protejării drepturilor și libertăților celorlalți.

99. Dat fiind că cele patru condiții se aplică în mod cumulativ, considerăm că este suficient ca analiza din prezenta cauză să se concentreze pe existența unor obiective de interes general recunoscute de Uniunea Europeană și pe conformarea cu principiul proporționalității.

100. Din hotărârea pronunțată în cauza Uniwersytet Wrocławski rezultă că obligația de reprezentare a reclamanților neprivilegiați urmărește două obiective, și anume buna administrare a justiției și „mai ales” protejarea și apărarea în condiții optime a intereselor reclamantului[42]. Deși Curtea a făcut această afirmație în ceea ce privește reprezentarea în justiție asigurată de un avocat în condițiile prevăzute la articolul 19 al treilea paragraf din Statut, nu vedem niciun motiv, în

[41] Ordonanța atacată, punctul 35. O afirmație similară a fost făcută în mod repetat și de CEDO. A se vedea, de exemplu, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 11 februarie 2014, Hotărârea Maširević împotriva Serbiei (CE:ECHR:2014:0211JUD003067108, § 46 și jurisprudența citată).

[42] Hotărârea Uniwersytet Wrocławski, punctul 62.

principiu, pentru care aceleași obiective nu ar trebui să se aplice și în contextul reprezentării în justiție realizate de un profesor universitar în temeiul celui de al șaptelea paragraf al dispoziției menționate. Motivul este acela că ambele tipuri de reprezentare în justiție garantează și fac posibil în mod efectiv accesul părților neprivilegiate la instanțele Uniunii; mai mult, statutul profesorilor universitari a fost asimilat cu statutul avocaților, după cum am observat deja mai sus [43].

101. Obiectivele bunei administrări a justiției, precum și ale protecției intereselor reclamantului pot impune, în anumite situații, ca un reprezentant în justiție să nu acționeze (sau să înceteze să acționeze) drept reprezentant în justiție în ipoteza în care, indiferent de motiv, nu este în măsură să trateze o cauză în mod corespunzător sau nu poate să apere în mod real în condiții optime interesele părții reprezentate.

102. Astfel, admitem că urmărirea acestor obiective poate impune ca acțiunea să fie efectiv declarată inadmisibilă, chiar dacă o asemenea consecință ar împiedica examinarea din nou a aceleiași cauze, întrucât, ca urmare a termenelor în care trebuie introdusă acțiunea în anulare, introducerea unei noi acțiuni ar deveni în fapt imposibilă. Aceasta poate fi situația în particular dacă partea reprezentată s-ar opune instrucțiunilor instanțelor Uniunii de a desemna un alt reprezentant în justiție sau le-ar ignora, întârziind astfel în mod semnificativ sau împiedicând efectiv desfășurarea procedurii, în împrejurări în care reprezentarea în justiție inițială nu ar urmări în mod vădit apărarea reală a intereselor părții reprezentate. În măsura în care obligația de a fi reprezentat constituie o condiție de admisibilitate a acțiunilor introduse de reclamanții neprivilegiați, constatarea inadmisibilității constituie într-adevăr o consecință logică a nerespectării acestei obligații.

103. Acestea fiind spuse, deși constatarea inadmisibilității acțiunii poate fi o modalitate adecvată de abordare a situațiilor care pun în pericol buna administrare a justiției sau protecția intereselor reclamantului, considerăm că rezultatul, sub forma unei constatări *automate* a inadmisibilității acțiunii, depășește ceea ce este necesar pentru atingerea ambelor obiective menționate.

104. Faptul că există mijloace mai puțin constrângătoare în acest context este confirmat de posibilitatea, potrivit articolului 55 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, de a desemna un nou reprezentant în justiție atunci când Tribunalul decide să excludă reprezentantul desemnat inițial întrucât apreciază conduita sa ca fiind „incompatibilă cu demnitatea Tribunalului sau cu exigențele unei bune administrări a justiției”, astfel cum prevede articolul 55 alineatul (1) din acest regulament. Într-o asemenea situație, articolul 55 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al Tribunalului prevede suspendarea procedurii pentru a permite părții respective să desemneze un alt reprezentant în justiție. Norma în cauză permite astfel protejarea condițiilor necesare în care se poate înfăptui justiția, prin excluderea unui reprezentant în justiție care, prin conduita sa, aduce atingere acestor condiții, menținând totodată posibilitatea examinării cauzei, cu excepția situației în care reclamantul nu desemnează un alt reprezentant în justiție.

105. Pe baza analizei de mai sus, considerăm că Universitatea din Bremen susține în mod corect că declararea *automată* a inadmisibilității acțiunii sale – ca o consecință generată de neîndeplinirea de către reprezentantul său în justiție a obligației de independență – constituie o restricție disproporționată a dreptului său de acces la o instanță. Ea depășește ceea ce este

[43] A se vedea, mai sus, punctele 58-60 din prezentele concluzii.

necesar, întrucât obiectivele bunei administrări a justiției și protecției intereselor recurentei pot fi atinse prin mijloace mai puțin constrângătoare dacă recurentei i se oferă posibilitatea de a desemna un alt avocat.

2. Problema (falsă) a lipsei unui temei procedural expres care să permită desemnarea unui nou reprezentant în justiție

106. La punctul 40 din ordonanța atacată, Tribunalul s-a întemeiat pe articolul 21 al doilea paragraf din Statut și pe articolul 51 alineatul (4) din Regulamentul său de procedură pentru a concluziona că normele sale procedurale nu oferă recurentei posibilitatea de a desemna un nou reprezentant în justiție, în pofida posibilității deschise prevăzute de dispozițiile sus-menționate de a îndrepta neregularitatea constând în neprezentarea anumitor documente.

107. Recurenta contestă concluzia respectivă și face trimitere în acest scop la Concluziile prezentate în cauza Uniwersytet Wrocławski, în care avocatul general Bobek s-a întemeiat, prin analogie, pe articolul 51 alineatul (4) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, precum și pe articolul 47 din cartă, pentru susținerea argumentului său potrivit căruia reclamantul din acea cauză trebuia să beneficieze de posibilitatea de a schimba un avocat despre care s-a constatat că nu respectă obligația de independență [44].

108. Ca răspuns, REA susține că articolul 51 din Regulamentul de procedură al Tribunalului se referă numai la problema lipsei unui certificat care să ateste calitatea avocatului de membru al baroului respectiv sau la problema lipsei unui mandat. În opinia sa, interpretarea propusă de avocatul general Bobek contravine modului de redactare a dispoziției menționate și ar necesita o modificare legislativă care depășește competențele Tribunalului.

109. Observăm că lipsa unei norme exprese care să prevadă desemnarea unui nou avocat în situația în care avocatul inițial nu îndeplinește obligația de independență trebuie plasată în contextul său normativ adecvat. Obligația de independență a rezultat din jurisprudență. Astfel, nu este surprinzător că autorii Statutului și ai Regulamentului de procedură al Tribunalului nu au inclus o dispoziție care să reglementeze posibilitatea sau imposibilitatea de a îndrepta nerespectarea acestei obligații. În aceste împrejurări, argumentul care invocă tăcerea Regulamentului de procedură al Tribunalului pentru a susține că pur și simplu nu există nicio altă opțiune decât declararea acțiunii ca fiind inadmisibilă nu este deloc convingător.

110. Întrucât cerința de independență a unui „avocat” a rezultat din jurisprudență, răspunsul ideal la consecințele nerespectării acestei cerințe trebuie să fie dat în condițiile prevăzute la al cincilea paragraf al articolului 254 TFUE. În această privință, suntem de acord cu REA.

111. Observăm că, în trecut, Curtea de Justiție a confirmat decizia Tribunalului de a nu oferi unui reclamant neprivilegiat posibilitatea de a desemna un nou avocat atunci când s-a constatat că avocatul desemnat inițial a încălcat obligația de independență [45]. Acestea fiind spuse, analiza a fost efectuată din perspectiva articolului 44 din Regulamentul de procedură al Tribunalului, în versiunea aflată în vigoare la momentul respectiv, care corespunde, în principiu, articolului 51 din regulamentul menționat în versiunea aflată în vigoare în prezent. În schimb, în prezentul recurs, Curtea de Justiție este invitată să examineze problema în mod specific în raport cu implicațiile articolului 47 din cartă.

[44] Concluziile prezentate în cauza Uniwersytet Wrocławski, punctele 151-157.

[45] Ordonanța din 5 septembrie 2013, ClientEarth/Consiliul (C-573/11 P, nepublicată, EU:C:2013:564, punctul 23).

112. După examinarea acestor implicații, am concluzionat, la punctele 94-105 din prezentele concluzii, că declararea automată a inadmisibilității acțiunii pentru motivul că reprezentantul în justiție nu respectă obligația de independență limitează în mod disproporționat dreptul de acces la o instanță. În consecință și întrucât este necesar ca normele de procedură să fie interpretate în conformitate cu articolul 47 din cartă, apreciem că reclamanții neprivilegiați despre al căror reprezentant în justiție se consideră că nu respectă obligația de independență trebuie să beneficieze de posibilitatea de a desemna un alt reprezentant în justiție.

113. În această privință, o „poartă de acces" corespunzătoare ar putea fi găsită la articolul 55 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al Tribunalului. Astfel, după cum s-a arătat mai sus, dispoziția respectivă coroborată cu articolul 55 alineatul (1) din acest regulament reglementează situațiile în care un reprezentant în justiție nu respectă, printre altele, „exigențele unei bune administrări a justiției". Decizia unui reprezentant în justiție de a-și asuma reprezentarea juridică într-o situație în care o astfel de reprezentare poate aduce în mod vădit atingere intereselor părții reprezentate poate fi considerată un exemplu de asemenea încălcare, în măsura în care ambele situații se referă la nerespectarea, de către reprezentantul în justiție, a anumitor standarde profesionale.

114. Astfel, pentru a se asigura beneficiul efectiv al dreptului de acces la o instanță de către reclamanții neprivilegiați și înainte de a se prevedea un temei juridic expres în acest sens, propunem ca Tribunalul să se întemeieze pe articolul 55 alineatul (3) din Regulamentul său de procedură pentru a oferi reclamanților neprivilegiați posibilitatea de a desemna un nou reprezentant în justiție, în cazul în care se constată că reprezentantul în justiție desemnat inițial nu îndeplinește obligația de independență.

115. În sfârșit și după cum s-a precizat deja în altă parte[46], modificarea privind reprezentarea juridică nu implică faptul că partea în cauză ar putea să prezinte iarăși un nou set de argumente. Modificarea legată de reprezentarea juridică implică preluarea de către noul reprezentant a chestiunilor de unde au fost lăsate de reprezentantul anterior, fiecare dintre ei asumându-și responsabilitatea pentru prestația sa.

3. Concluzie cu privire la al doilea motiv de recurs

116. Având în vedere cele de mai sus, concluzionăm că, prin faptul că a statuat că Regulamentul său de procedură nu oferă recurentei posibilitatea de a desemna un nou reprezentant în justiție, după ce a concluzionat că reprezentantul în justiție inițial al recurentei nu îndeplinește obligația de independență, Tribunalul a încălcat dreptul de acces al recurentei la o instanță consacrat la articolul 47 primul paragraf din cartă. Astfel, al doilea motiv de recurs este fondat.

VI. Consecința concluziei privind recursul

117. În conformitate cu articolul 61 primul paragraf din Statut, în cazul în care recursul este întemeiat, Curtea de Justiție, atunci când anulează decizia Tribunalului, poate fie să soluționeze ea însăși în mod definitiv litigiul atunci când acesta este în stare de judecată, fie să trimită cauza Tribunalului pentru a se pronunța asupra acesteia.

[46] Concluziile prezentate în cauza Uniwersytet Wrocławski, punctul 158.

118. În prezenta cauză, Tribunalul nu s-a pronunțat pe fond. Prin urmare, este oportună trimiterea cauzei spre rejudecare la Tribunal.

VII. Cheltuielile de judecată

119. Întrucât propunem trimiterea cauzei în recurs spre rejudecare la Tribunal, este necesară, în conformitate cu articolul 137 din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acest regulament, soluționarea odată cu fondul a cererii privind cheltuielile de judecată efectuate de părți în procedura de recurs.

VIII. Concluzie

120. Având în vedere considerațiile de mai sus, propunem Curții de Justiție:

– anularea Ordonanței Tribunalului Uniunii Europene din 16 decembrie 2020, Universität Bremen/REA (T-660/19, nepublicată, EU:T:2020:633);

– trimiterea cauzei T-660/19 spre rejudecare la Tribunal;

– soluționarea odată cu fondul a cererii privind cheltuielile de judecată.